

Lucrare publicată cu sprijinul Universității „Petre Andrei” din Iași

Alina HARJA este jurnalistă și asistentă parlamentară în cadrul Parlamentului italian. A condus ca director editorial *Actualitatea Românească*, ziarul românilor din diasporă. Colaboratoare a numeroase publicații românești și italiene (*Antena 1*, *Realitatea Tv.*, *Parvapolis*, cotidienele „La Republica” și „l'Unità”). Conduce asociația „Amici della Romania”. A contribuit împreună cu un grup de cercetători condus de Guido Melis la realizarea volumului *Servitori dello Stato* (Servitorii Statului), un volum realizat de Ministerul Administrației Publice al Republicii Italiene cu ocazia aniversării a 150 de ani de la Unirea Italiei.

Guido Melis este profesor universitar de istorie cu specializare în istoria instituțiilor politice la universitatea „La Sapienza”, Roma. Este considerat unul dintre principalii specialiști italieni în istoria instituțiilor politice. Deputat în Camera Deputaților (pe lista Partidului Democrat), face parte din Comisia de Justiție și din Comisia Afaceri Regionale a Parlamentului. Totodată, este responsabil cu raporturile româno-italiene în cadrul Uniunii interparlamentare și este președintele asociației de prietenie Italia – România din cadrul Camerei Deputaților a Republicii italiene. A publicat numeroase studii, printre care *Storia dell'amministrazione italiana 1861-1993* (Istoria administrației italiene), volum care a câștigat premiul *Acqui* la secțiunea „Studii istorice” și premiul *Sisco*. Este directorul revistei științifice *Le Carte e la Storia* (Hărțile și istoria). În anul 2002 i-a fost acordată medalia de merit pentru cultură și artă din partea Președintelui Republicii Italiene.

Alina Harja & Guido Melis, *Romeni. La minoranza comunitaria decisiva per l'Italia di domani*

© 2010, Rubbettino Editore

© 2011, Institutul European, pentru prezenta ediție în limba română

Editura **INSTITUTUL EUROPEAN** este recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior

Iași, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13, cod 700469, O. P. 1, C.P. 161

euroedit@hotmail.com; www.euroinst.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HARJA, ALINA

Românii. Minoritatea comunitară decisivă pentru Italia de mâine /

Alina Harja și Guido Melis ; trad.: Sabin Drăgulin; pref.: Luigi Manconi; pref.

la ed. în lb. română: Gheorghe Lencan Stoica – Iași: Institutul European, 2011

ISBN 978-973-611-791-6

I. Melis, Guido

II. Drăgulin, Sabin (trad.)

III. Manconi, Luigi (pref.)

IV. Stoica, Lencan Gheorghe (pref.)

323.1(=135.1)(450)

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

PRINTED IN ROMANIA

ALINA HARJA

GUIDO MELIS

Românii

Minoritatea comunitară decisivă pentru Italia de mâine

Traducere de Sabin DRĂGULIN

Prefață de Luigi MANCONI

Prefață la ediția în limba română
de Gheorghe LENCAN STOICA

INSTITUTUL EUROPEAN
2011

Cuprins

Prefață la ediția în limba română: O carte interesantă și originală despre românii din Italia (Gheorghe Lencan Stoica) / 9

Prefață: Românii și ostilitatea variabilă (Luigi Manconi) / 17

O premiză: De ce am scris această carte / 23

Partea I

CUM SUNT ÎN REALITATE ROMÂNII

Capitolul 1: Cetățeni noi într-o Italie în schimbare / 29

Capitolul 2: Religia, ceva mai mult decât o credință / 47

Capitolul 3: Românii „delincvenți naturali”? Dovezi de practici de rasism / 55

Capitolul 4: Un popor de pușcăriași? / 73

Capitolul 5: Nu doar bone și menajere / 81

Partea a II-a

ANUMITE ASPECTE CE AR TREBUI SĂ FIE CUNOSCUTE DESPRE ROMÂNII «ITALIENI» ȘI ANUMITE «ERORI» CARE AR TREBUI SĂ FIE CORECTATE

Capitolul 1: Românii și politica / 109

Capitolul 2: Românii și mass-media: Oglinda deformată / 129

Capitolul 3: Prezentarea anumitor abordări mentale greșite ale românilor din Italia / 159

Capitolul 4: Erorile centru-stângii italiene, tăcerea Bucureștiului / 173

Capitolul 5: Cum se ajunge la noua cetățenie / 189

Capitolul 1

Cetățeni noi într-o Italie în schimbare

Conform raportului anual ISTAT din 2008, populația italiană a depășit, pentru prima dată, pragul psihologic de 60 000 000 de locuitori¹.

Acest fapt s-a datorat aproape în exclusivitate – explică ISTAT – sporului de 7,3 % (434 000 de unități doar în 2008) a populației imigrate. În sfârșit: în timp ce nativii italieni scad numeric (64 000 mai puțin în 2008), «noii italieni» (putem pentru început să-i numim așa, furând cuvintele unui titlu dintr-o carte frumoasă)² cresc numeric într-un ritm alert: 537 000 de noi persoane care s-au înscris la registrul stării civile provin din rândul imigranților, față de 76 000 care au fost înregistrați, dar care au fost anulați deoarece au plecat din țară.

Pare un trend de neoprit, cel puțin pentru acum. Așa cum arăta, în vara anului 2009, ziarul *Il Sole 24 ore*, reglementarea situației juridice pusă în practică de Guvern pentru angajații din sectorul domestic, realizată în iulie, pentru a îmblânzi efectele dezastruoase a legislației împo-

¹ Sistema Statistico Nazionale-Instituto Nazionale de Statistica, *Rapporto annuale. La situazione del paese nel 2008*, ISTAT, Roma, 2009, specialmente cap. V, *L'immigrazione straniera e le sue trasformazioni*, pp. 241 și următoarele.

² G. Dalla Zuanna, P. Farina, S. Strozza, *Nuovi italiani. I giovani immigrati cambieranno il nostro paese?*, Il Mulino, Bologna, 2009.

triva clandestinilor (cei care au primit permise de ședere nu au fost mai mult de 300 000 față de numărul de 750 000 cât au cerut în 2007) a permis Italiei să depășească granița de 5 000 000 de străini regularizați¹.

Se întâmplă la fel ca în faimosul tablou realizat de Pelliza da Volpedo care reprezintă la modul figurat „avan-sarea” noii societăți proletare prin pictarea unei mulțimi colorate și curajoase de bărbați și femei în marș către viitor: «Marea transformare a societății italiene» este în desfășurare iar emigranții sunt protagoniștii acesteia și vor avea un rol din ce în ce mai mare².

Dar să urmărim în continuare «Raportul ISTAT». Nu luăm acum în calcul imensa mulțime de clandestini, care intră în țară în afara acestor reglementări legale, un flux dificil de identificat, și care oricum nu poate fi oprit prin actualele măsuri represive impuse de Guvern: 1 000 000 de persoane conform CARITAS-ULUI, între 500 000 și 750 000 pentru O.S.C.E, care ar reprezenta o creștere de 1,9 % din totalul populației italiene³.

¹ *Ibid.*, date privind această tendință au fost publicate în raportul OSCE, *International Migration Outlook*, din 2009, în care datele despre Italia au fost oferite de CENSIS (numărul de rezidenți a crescut cu aproape o jumătate de milion, depășind numărul de 4 000 000, ca efect al valorilor de imigranți venit din exterior, a reîntregirii familiilor și al nașterilor care s-au înregistrat în rândul imigranților).

² Tezele susținute de acest paragraf sunt susținute și confirmate de către Banca Italiei: conform Banca D' Italia. Eurosisitema, *Economie regionali. L'economia delle regioni italiane nell'anno 2008*, Banca d'Italia, Roma, 2009, în mod particular *Immigrazione* (pp. 62 și următoarele), în care printre altele se arată că în ultimii ani „creșterea prezențelor străinilor nu are ca efect reducerea oportunităților de ocupare a locurilor de muncă pentru italieni”.

³ M.A. Calabró, „Clandestini, in Italia sono un milione”, în *Corriere della Sera*, 10 august 2009. Conform informației existente în *Economie regionali*, care este finanțat de ISMI (Institutul de studii

Rămânem deci la datele «oficiale» privind imigranții cu permise de ședere. La cererile de aducere în legalitate prezentate de imigranții din afara U.E. aprobate de ultimile decrete asupra fluxurilor ar trebui să adunăm și cererile de azil politic acceptate de către Ministerul de Interne, în anul 2007, care sunt 6 284. Acestea reprezintă doar 10 % din numărul total al cererilor depuse de imigranți și reprezintă o tendință netă de creștere: + 17 % față de 2006, însă în anul 2008, le-au fost recunoscut statutul de azilanți politici doar unui număr de 2 785 de persoane din totalul de 30 324 (doar 8 %), la care se adaugă reunificările familiale (71 000 în 2007)¹. Contabilizând toate aceste date, străinii care se aflau în Italia – conform estimărilor ISTAT – erau la 1 ianuarie 2009, 3 900 000, adică 6,5 % din întreaga populație rezidentă (și aici avem o creștere importantă deoarece la 1 ianuarie 2008 erau 5,8 %).

Interesante sunt și datele privind «noi italieni». Din cei 564 000 de noi născuți înscriși la registrele de stare civilă în anul 2007, aproximativ 64 000 (adică 11%) aparțin familiilor de cetățeni străini. În anul 2008 acești «noi italieni», copii născuți în Italia din părinți și bunici străini au fost 73 000². Preluând și alte date, conform datelor oferite de ISTAT, străinii minori care sunt pe teritoriul statului italian (nu doar cei născuți dar și cei care au venit de la o vârstă

privind multietnicitatea), clandestinii existenți în anul 2008 au fost aproximativ 650 000.

¹ Această informație a fost preluată din Caritas/Migrantes, *Immigrazione. Dossier statistico 2009.XIX Rapporto*, Idos, Roma, 2009, pp. 497-498. Scăderea s-a datorat, conform raportului, «introducerii unei protecții subsidiare care a fost recunoscută unui număr de 8 234 de persoane (37 %), în condițiile în care la nivel european recunoașterea dreptul de azil cunoaște o medie de 45 %».

² Conform date ISTAT, p. 77, datele ne arată că în 2008 sunt peste 72 000 de copii în timp ce în 2007 sunt 64 049.

fragedă) erau la 1 ianuarie 2009, 869 000, cu o incidență proporțională asupra totalului de minori cu mult superioară celei a adulților străini asupra populației adulte italiene.

În sfârșit: într-o țară ca Italia, care se află în plin declin demografic, o țară de bătrâni care îmbătrânește din ce în ce mai mult, «noii italieni» constituie o adevărată și proprie infuzie de tinerețe. Ei, într-adevăr, sunt (și vor fi din ce în ce mai mult în anii care vor urma), în mod esențial tineri, având vârstă medie de 31,1 ani. Deja astăzi, aproape un rezident străin din doi are o vârstă între 19-39 de ani (în timp ce «bătrânii italieni» au o medie de vârstă de 43 de ani). Studenții străini înscriși la universitățile italiene au fost, în anul academic 2008-2009 în număr de 48 885. Dintre aceștia, 5 600 sunt la «a doua generație», adică 10-12 % din total¹. Prognozele realizate de ISTAT citate de Caritas/Migrantes ne arată că «populația rezidentă în Italia va crește până în anul 2020 la 62 769 417 de persoane». Această creștere se va datora aproape în totalitate creșterii numărului de rezidenți imigranți care, va număra «aproximativ 7 000 000 de persoane și vor constitui 11 % din totalul populației rezidente»².

Dar ar exista un nou *Pelliza da Volpedo* ce și-ar dori să transfigureze o nouă «Mare transformare» ar trebui să picteze cu precădere tineri: o armată de tinere și tineri de toate etniile și de naționalități diferite, încolonați, plini de speranțe, mărșăluind spre viitor.

În acest tablou, demografic atât de mișcător și în continuă evoluție, se plasează ceea ce în mod succint vom numi de acum încolo «problema românească».

¹ Conform articolului „Almeno uno ogni dieci è nato in Italia”, în *Il Sole 24 ore*, 17 august 2009. Trebuie să aducem în discuție că numărul de studenți străini în universitățile italiene este mic în raport cu media O.S.C.E, mai exact puțin peste 7 % din totalul celor înscriși.

² Caritas/Migrantes, *op. cit.*, p. 91.

Începem să o ilustrăm invocând doar o cifră. Comunitatea românească reprezintă (este un număr oficial valabil pentru 1 ianuarie 2009), 780 000 de rezidenți, ceea ce reprezintă cu 27,4 % mai mult decât în anul precedent: trebuie să se ia în considerare că în anul 1990 nu erau mai mult de 8 000¹. Cu data de 1 ianuarie 2007, acești imigranți au devenit, datorită intrării României în Uniunea Europeană, din toate punctele de vedere, cetățeni comunitari².

Acest ultim element este foarte important deoarece cetățenii europeni se bucură, în interiorul Uniunii, de drepturi egale și de garanții care sunt aceleași pentru toate statele componente: se bucură, într-un cuvânt de drepturi fundamentale inalienabile. Instituțiile Uniunii Europene veghează asupra acestui status privilegiat (în raport cu extracomunitarii) și apără cu strășnicie aplicarea acestuia, fără să accepte derogări sau excepții. Păcat că mulți cetățeni comunitari nu își cunosc încă propriile drepturi și de aceea nu sunt în stare să și le exercite.

Vorbind despre români observăm că împreună cu marocanii și albanezii (dar aceste ultime două comunități sunt extracomunitare), reprezintă aproximativ 42 % din totalul rezidenților nonitalieni (românii sunt aproximativ 18 %, albanezii ceva mai mult de 11%, iar marocanii puțin peste

¹ Informația provine de la ISTAT. Conform datelor prezentate de Caritas/Migrantes numărul ar fi sensibil Mai mare (796 000, ceea ce reprezintă 70 % din străinii comunitari și 20 % din totalul rezidenților nonitalieni).

² Conform Directivei nr. 100/2006 a Consiliului de Miniștri (G.U. nr. I, 363 din 20 decembrie 2006) ce a fost aplicată românilor *Directiva europeană privitoare la libera circulație a persoanelor*. De la această dată muncitorii români (ca și cei bulgari) au putut să intre pe teritoriul Italiei fără să mai fie obligați să solicite permisul de ședere (acesta a fost înlocuit cu un permis de rezidență). Totodată nu li s-au mai aplicat cotele de intrare pe piața forței de muncă care sunt în vigoare pentru cetățenii extracomunitari.

10 %), și au o ușoară tendință de creștere, chiar dacă se observă o temperare a acesteia față de anii precedenți. Ce-a de-a patra comunitate de imigranți care se află pe teritoriul italian este aceea a polonezilor (8,8 %). Românii locuiesc, la fel ca albanezii și marocanii, pe întreg teritoriul italian (ceea ce îi distinge de celelalte comunități care sunt cu precădere condensate în zone delimitate), însă cea mai mare densitate este în Lazio (120 000, care reprezintă 30,7 % din totalul imigranților rezidenți) și în Piemonte (peste 102 000, care reprezintă 33 % din totalul emigranților rezidenți)¹. Românii au tendința de a se mișca în teritoriu, cu scopul găsirii unui loc de muncă, folosindu-se de legăturile familiale și regionale (pentru a urmări acest fenomen există o cercetare sociologică bine documentată care demonstrează cum funcționează «lanțurile migratoare» în spațiul piemontez)². Ne vom apleca ulterior acestui subiect pentru a discuta despre aceste canale de comunicare interne: pentru anumite cazuri, de exemplu acela al îngrijitoarelor (o îndatorire socială fundamentală, în care femeile românce și-au câștigat, datorită calităților lor, un fel de monopol), anumite locuri de întâlnire (grădini publice), constituie punctul de referință topografic pentru grupuri numeroase de femei, care funcționează și ca spațiu fizic de întâlnire, pentru a schimba informații sau pentru a găsi noi locuri de muncă.

Arătând aceste lucruri, observăm că orașul Roma rămâne pentru români un punct de atracție deosebit (media

¹ Urmărind datele ISTAT. În Caritas/Migrantes, *Immigrazione. Dossier statistico 2009*, op. cit., p. 85, la 1 ianuarie, românii rezidenți în regiunea Lazio erau 159 000, reprezentând unul din trei străini; în Piemonte, 121 000.

² P. Cingolami, *Romeni d'Italia. Migrazioni, vita quotidiana e legami transnazionali*, Il Mulino, Bologna, 2009; dar și conf. I. PONZO, *Reti che sostengono e legami che constringono. Il caso dei rumeni a Torino*, T. Caponio, A. Colombo (a cura di), *Migrazioni globali, integrazioni locali*, Il Mulino, Bologna, 2005, pp. 205 și următoarele.

de înscriere la Registrul civil al primăriei este printre cele mai ridicate din Italia, respectiv 6 600/an, în ultimii ani). De la Roma pornește să se iradieze spre întreaga regiune Lazio și în împrejurimi. De exemplu, comunități compacte de români sunt la Fara Sabina, Colferro, Civita Castellana, Civitavecchia, Viterbo, Latina (unde există o comunitate foarte puternică). Aceste localități sunt noduri ale unor rețele regionale foarte importante într-un fenomen migratoriu în continuă expansiune¹.

Anumite date interesante privesc căsătoriile mixte: vorbim de un indice foarte important deoarece demonstrează ușurința (sau dificultatea) de integrare a românilor în contextul socio-familial italian. Dacă privim statistica căsătoriilor în care există măcar un membru străin, în anul 2007 (cu totul 28 932), România deține recordul mișelilor străine (soția româncă cu soț italian), cu 2 300 de cazuri, reprezentând 13 %, (fiind urmată de Ucraina cu 10,4 %). Primatul cucerit în anul 2007 este menținut și în anul 2008². În cazul în care soțul este român iar soția este italiancă clasamentul este inversat (123 de cazuri, reprezentând 2,1 %, ceea ce este una dintre ultimele poziții). În cazul în care cuplul este alcătuit din străini, România este încă odată pe primul loc cu 904 cazuri dintr-un total de 5 372, ceea ce reprezintă 16,8 % din toate uniunile de acest tip³.

Cum putem să interpretăm aceste date? Prima observație vine în mod spontan (aproape banală) și este că integrarea familială este mult mai ușoară dacă soția româncă

¹ Sistema Statistico Nazionale-Instituto Nazionale Di Statistica, *Rapporto annuale. La situazione del paese nel 2008*, p.263, tab. 5-14.

² Caritas/Migrantes, op. cit., pp.34,35 și 113. *Il Dossier* înregistrează 3 373 de cazuri de căsătorii italo-române, dintre care 94,6 % (3 191) privesc femei românce care se căsătoresc cu bărbați italieni; în statistica căsătoriilor mixte România deține 11 % din cazuri.

³ *Ibidem*.

intră în familia soțului italian (presupunând că se conformează la „regulile” deja existente), în timp ce este mult mai problematic situația inversă: prejudecățile din partea italiană sunt însemnate, așa cum demonstrează numeroase exemple preluate din cronică neagră. Un exemplu din multe altele: la Falerna (Catanzaro), la începutul lunii noiembrie 2009, un părinte și fiul său au fost trimiși în arest la domiciliu deoarece și-au sechestrat fiica, respectiv sora „vinovată” de a se fi îndrăgostit de un băiat de naționalitate română¹.

În același timp rămâne tendința românilor de a se căsători între ei: ceea ce nu reprezintă o problemă în sine în contextul social italian, însă semnaleză existența unei dificultăți de integrare, (dar este un fapt obișnuit, absolut previzibil în comunitățile imigrate aflate la prima generație – preferința de a forma cupluri în interiorul propriei comunități).

Ce meserii, profesii, practică, în general, românii? Statisticile ne spun că o parte importantă lucrează în domeniul construcțiilor², unde nu îndeplinesc funcții de răspundere; apoi îi regăsim în zona alimentației publice (restaurante, baruri, pizzerii etc.), în agricultură (unde ocupă îndeletniciri demult abandonate de italieni: vezi în Sardinia, aceea de „păstori”, o veche îndeletnicire rezervată până nu prea demult timp tinerilor sarzi foarte săraci, în zona serviciilor etc. O să dăm detalii mai târziu despre acestea.

Am vorbit până acum de imigranți aflați la prima generație. Să ne mutăm acum atenția către „noii italieni”, adică spre copiii românilor născuți și crescuți în Italia. Un tabel din Raportul ISTAT exemplifică foarte bine această problemă. Ne confirmă (am observat anterior) că România este țara care deține supremația absolută în privința copiilor care au un tată italian și mamă străină (în anul 2007 erau 3 295

¹ „Il Velino”, 9 noiembrie 2009.

² Banca D’Italia, Eurosisitema, *op. cit.*, p. 66.

de copii, ceea ce reprezintă 17,9 % din total), că este pe locul patru la categoria mamă italiană, părinte străin (după Albania, Maroc și Tunisia) cu 259 de cazuri, ceea ce reprezintă 5,5 % din total, că este pe locul doi în categoria copiilor născuți din ambii părinți străini (încă odată după Maroc, cu 9 378 de cazuri ceea ce reprezintă 15,1 %) ¹. Aceste date, prezentate mai sus, vin să întărească afirmațiile anterioare legate de căsătorii.

Comunitatea românească – observă la concluzii „Raportul ISTAT” – se situează într-o poziție specifică; nu este nici din toate punctele de vedere OMOGAMĂ (adică nu-și propune în mod obligatoriu să-și creeze o familie între conaționali, ca alte comunități străine) și nici pe de altă parte ENDOGAMĂ (adică nu alege întotdeauna și oricum nu are ca țintă să se căsătorească cu cetățeni/e italieni/e) ². Se observă din aceste concluzii că românii sunt mai degrabă îndreptați să se integreze și nu să se autoconserve ca o comunitate. Acest fapt conduce la existența unor ulterioare deschideri și dezvoltări.

De ceva vreme se nasc în Italia copii români ce sunt, poate în primul rând copii italieni (o să revenim ulterior asupra acestei probleme spinoase care privește conservarea identității originare în societățile alienate de fenomenul globalizării).

Câteva cifre privind școlarizarea confirmă ideea enunțată anterior: elevii români în școlile italiene sunt în număr de 105 730, ceea ce reprezintă 84,6 % din numărul întregilor copii comunitari (informație oferită de Caritas/Migrantes, 2008); și 16,8 % din totalul tuturor copiilor străini înscriși. Aceste date ne demonstrează că în absolut „românii

¹ Sistema Statistico Nazionale-Instituto Nazionale Di Statistica, *op. cit.*, p. 266.

² *Ibidem.*, p. 161.

reprezintă colectivitatea străină ce-a mai reprezentativă în școlile italiene¹. Unul din șase studenți străini este român².

Nu este suficient. România (după Maroc și Albania) este situată pe locul trei în clasamentul copiilor preșcolari (în anul 2007-2008; 16.951 de copii dintr-un total de 111 044); dar este pe primul loc în clasamentul privind învățământul primar (30 063 de elevi din 217 716), gimnazial (20 255 de elevi dintr-un total de 126 396). Totodată ocupă locul doi la nivelul liceelor (după Albania cu 17 465 de înscriși din 118 977). Cu toate acestea la cifrele generale privind școlarizarea, românii ocupă locul întâi cu 92 734 de înscriși dintr-un total de 574 133 de tineri ce au altă cetățenie decât cea italiană³.

Dacă privim numărul de studenți, România, cu 3 501 înscriși este a treia națiune (după Albania și China, dar aceasta din urmă se bucură de o convenție specială interuniversitară) în clasamentul studenților înscriși la universitățile italiene în anul academic 2008-2009⁴.

¹ Caritas/Migrantes, *op. cit.*, pp. 35 și 177. Tendința generală este că acest fenomen de creștere a numărului de elevi școlarizați să scadă: în anul 2007 numărul elevilor români a crescut cu 29,6 % iar în 2008 a avut un plus de 35,5%. Acum această creștere a scăzut la un plus de 14%. În schimb, elevii români reprezintă în regiunile din centru și sudul Italiei 20 % din numărul total al străinilor. În anumite provincii, chiar și din nord, unde prezența românilor este masivă, copiii români dețin primatul. Astfel la Torino, Viterbo, Latina, Agrigento, Caltanissetta, copiii români numără 40%, în timp ce la Enna peste 50%.

² A. Lanni, „Aule meticce, dove nasce un paese mutietnico”, în „Nuovi Italiani arrivano. Vecchia politica resta”, în *Reset*, noiembrie-decembrie 2009, p. 7.

³ Sistema Statistico Nazionale-Istituto Nazionale Di Statistica, *op. cit.*, pp. 265 și următoarele.

⁴ E. Dalla Ratta, C.Giorni, „Nelle universita quasi 50 mila studenti stranieri”, în *Il Sole 24 Ore*, 17 august 2009. Este normal ca rezultatele la învățătură avute de elevii români să fie mai slabe decât co-

Ne spune deja citatul studiu privitor la „Noii italieni” că, la întrebarea „Te simți italian?”, 34 % dintre elevii străini intervievați au răspuns că „Da”, în timp ce 37 % au răspuns negativ, iar 29 % au declarat că sunt nehotărâți. Nu mai puțin de 17 % dintre copiii crescuți în Italia (adică nu dintre cei care au venit de mici în Italia, e vorba despre acei care s-au născut în peninsula) declară că „Încă nu se simt italieni”. Referindu-ne la copiii români, aceștia au răspuns contrariu, nu mai puțin de 76 % dintre cei intervievați au declarat că se simt italieni (este media cea mai înaltă din întregul eșantion), distanțându-se cu 15 puncte procentuale de albanezi, iugoslavi sau tunisieni¹.

Vom avea deci, într-o perioadă scurtă de timp o nouă generație de tineri români, educați în sistemul de învățământ italian. Este de presupus că fiind în fruntea clasamentului privind școlarizarea, vor beneficia de educația primită și este de presupus că se vor integra mult mai bine decât alți tineri, străini, colegi de generație.

Dacă ar exista candidați privilegiați la statutul de „noi italieni”, acești tineri români ar fi favoriți.

Privindu-i pe acești copii, este imposibil să nu îți amintești de imaginile emblematică ale imigranților italieni din anii '50, '60, când a avut loc exodul din sud spre nordul Italiei, cu valizele legate cu sfoară, și tineri bruneți, un pic rătăciți, care coborau din trenuri ce îi aduceau de la soare la ceața din orașele padane. Din acea mare undă migratoare, care a schimbat total istoria economică și socială a penin-

legii lor italieni. Dar, această diferență are un caracter cu precădere fiziologic și tinde să dispară încetul cu încetul, odată cu completarea procesului de integrare socială. Conform Raportului Caritas/ Migrantes din 2009 (*op. cit.*), momentan doar 4,2 % dintre absolvenții străini ai unei universități italiene și care au licența sunt români.

¹ G. Dalla Zuanna, P. Farina, S. Strozza, *Nuovi italiani*, *op. cit.*, p. 71.